

Uit de Bussumse Historie

Joodse gemeente Bussum

Toen er in 1875 een spoorstation in Bussum kwam, nam het aantal inwoners sterk toe, waaronder ook joodse gezinnen. Het aantal joden in de vesting Naarden (waar sinds de vroege 18e eeuw een joodse gemeente was) werd echter steeds geringer.

In 1911 kreeg men toestemming om zelfstandig joods onderwijs te geven en men begon ook met het houden van eigen godsdienstige bijeenkomsten. In 1911 werd de "Vereeniging tot Behartiging der Belangen der Jooden in Bussum" opgericht en in 1917 ontstond de zelfstandige joodse gemeente.

In 1918 werd het voormalige schooltje op de hoek Hogeweg-Havenstraat aangekocht en omgebouwd tot synagoge met een klaslokaal. De gemeente groeide snel en er werd uitgekeken naar een nieuw gebouw. De gemeente kocht het kerkgebouwtje van het Apostolisch Genootschap aan de Kromme Englaan 1a. Het gebouw werd in 1931 door

architect Jac. S. Baars verbouwd in de stijl van de Amsterdamse school. De joodse gemeente van Naarden was inmiddels in 1933 gevoegd bij die van Bussum en de synagoge gesloopt. De joodse gemeente Bussum kende in de jaren 1930 een grote bloei, met een intensief verenigingsleven.

De periode 1939-1945 is de verschrikkelijkste periode uit de geschiedenis van de gemeente geweest.

De komst van joodse vluchtelingen uit Nazi-Duitsland maakte dat er in 1940 in Bussum 1347 inwoners en in Naarden 451 als jood stonden ingeschreven in de burgerlijke stand. In juli 1942 werden de joden gedwongen geëvacueerd naar Amsterdam onder toezicht van de Bussumse politie. In april 1943 is er een razzia in de Majella-stichting naar aldaar ondergedoken joden. Tijdig gewaarschuwd weten velen te ontkomen.

Vanaf 1942 organiseert zich een joodse verzetsgroep in 't Gooi die zich voornamelijk bezig houdt met

Sjoel Bussum 1919-1931 aan de Hogeweg (COLL. HKB)

Sal van Gelder tijdens dienst op 11 mei 1945 (COLL. HEYNE)

organiseren van onderduikadressen. Deze groep verspreidt vanaf maart 1945 de illegale onderduikerskrant Hasjalsjéeleth (De Keten).

Op 11 mei 1945 wordt onder de bezielende leiding van voorganger Van Gelder de eerste naoorlogse dienst in de leeggeplunderde synagoge gehouden, waarvoor zoveel belangstelling is dat er 150 mensen op straat blijven staan en er een herhaling van de dienst nodig is.

In de jaren na de oorlog wordt duidelijk dat van de ca. 1400 joodse ingezetenen van Bussum er 400 zijn omgebracht.

In de jaren '45-'50 zijn er een aantal tehuizen in Bussum voor joodse oorlogswezen, zoals het Birnbaumhuis

in de Esiaan. Veel van de jongeren vertrekken uiteindelijk naar Israël. Momenteel telt de joodse gemeente Bussum 135 leden en houdt wekelijks diensten in de Kromme Englaan. Het jubileum zal eind 2011 gevierd worden.

SAMENSTELLING: KLAAS OOSTEROM, OP BASIS VAN GE-
GEGEVENS VAN ANNET BETSALEL, COÖRDINATOR 100 JAAR
JOODS LEVEN IN BUSSUM

Historische Kring
Bussum

Huizerweg 54 - 1402 AD Bussum
Telefoon 035 691 29 68
www.historishekringbussum.nl

De huidige synagoge aan de Kromme Englaan (COLL. HKB)